

DEMOKRATIA, LUOTTAMUS JA TURVALLISUUS – KESKUSTELU

20.5.2022

Joonas Leppänen, Perttu Jämsén, Elina Eerola

Sitra

Demokratia ja turvallisuus koetuksella

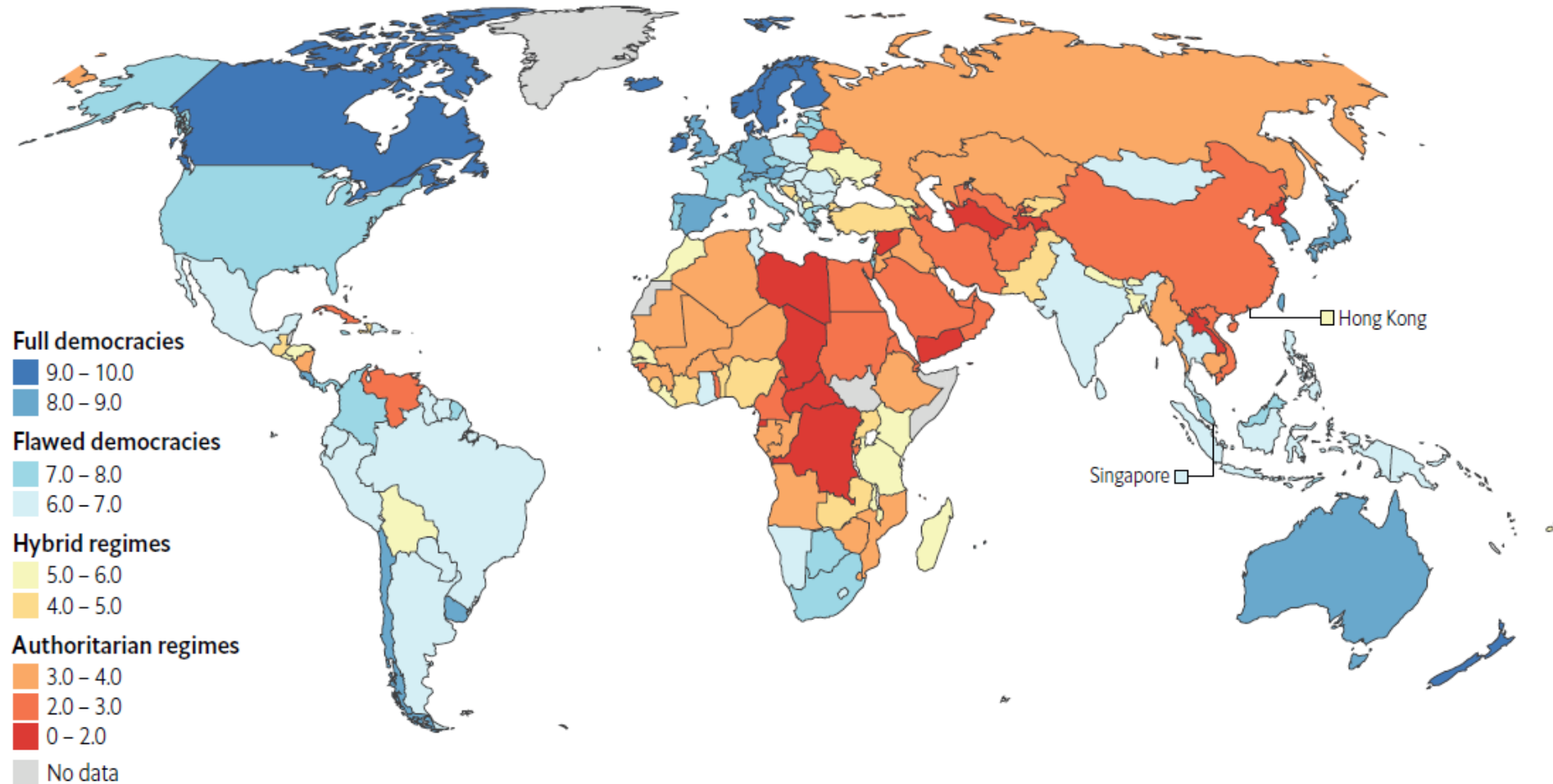

**“DEMOKRATIA ON MAAILMANLAAJUISESTI
HEIKENTYNYT YHTÄJAKSOISESTI 15 VUODEN
AJAN VUODESTA 2006 ALKAEN”**

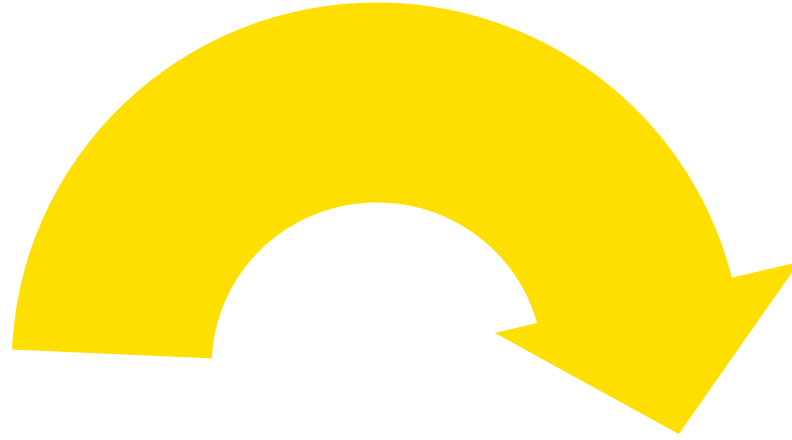
Freedom House (2021)

Democracy index 2020 – in sickness and in health - *The economist intelligence unit 2020*

Chart 1. Democracy Index 2020, global map by regime type

Source: The Economist Intelligence Unit.

OSALLISTUMISEN PARADOKSI

Luottamus instituutioihin on vahvaa, mutta usko omaan vaikutusmahdollisuuksiin ei.

Perustuslaki velvoittaa edistämään osallistumismahdollisuuksia

Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta.

Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.

PeL 2§ 1. ja 2. mom.

Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.

PeL 14 § 4. mom.

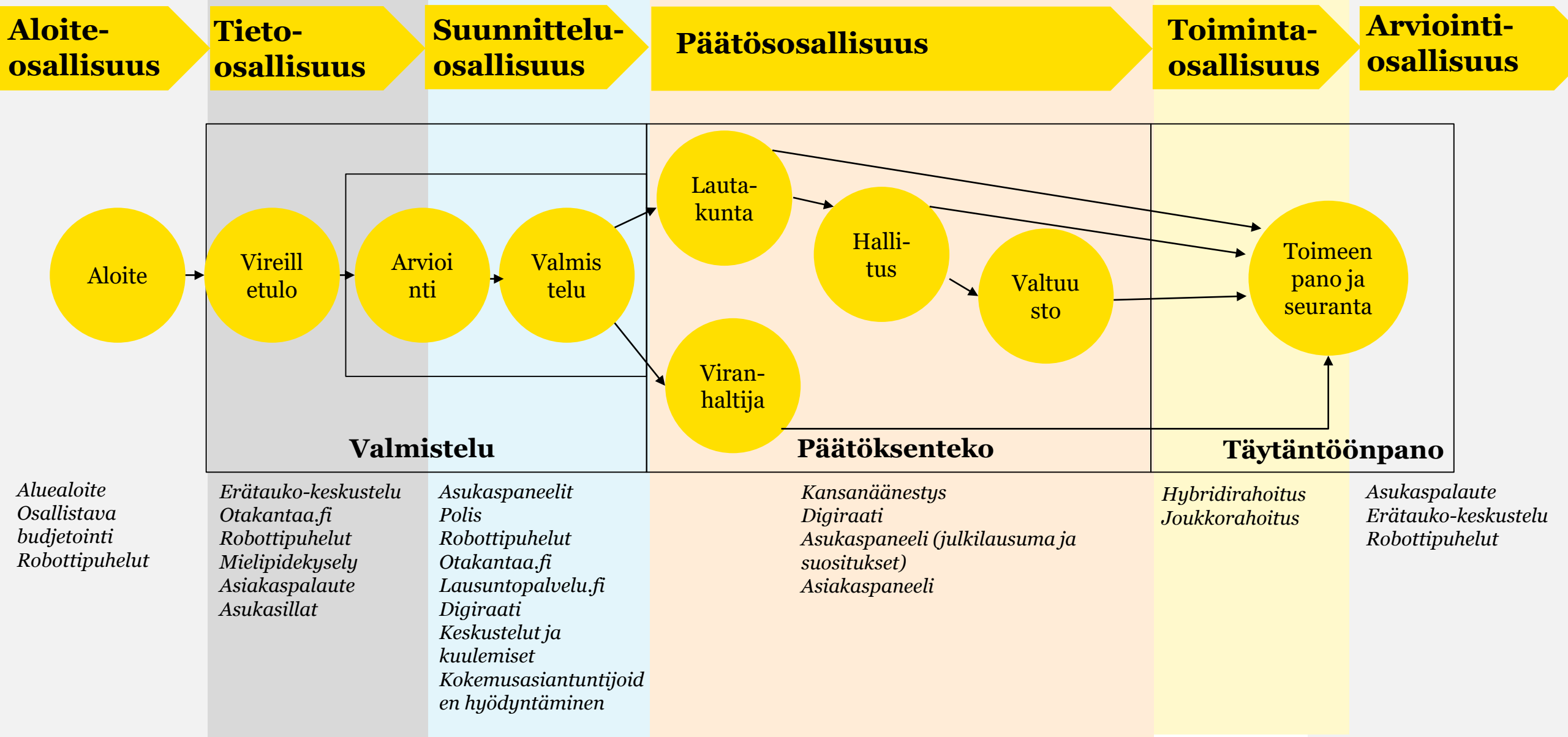
Hyvinvointialueen lainsäädäntö linjaa vahvasti osallistumista

- Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan.
- Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.
- Hyvinvointialueen on tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

Hyvinvointialuelaki 29 ja 34 §

Osallistumisen kytkentä päätöksentekoon

OSALLISTUMISMENETELMIEN KARKKIKAUPPA

ERÄTAUKO -keskustelu

- Erätauko on tapa käynnistää ja käydä rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua
 - Erätauossa tähdätään aiheen, toisten ihmisten tai itsen parempaan ymmärtämiseen, mutta ei yksimielisyyteen tai nopeisiin ratkaisuihin. Keskustelu syventää ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta
 - Erätauko soveltuu
 - kansalaiskeskusteluihin, verkkokeskusteluihin, palavereihin seminaareihin ja organisaation sisäisiin keskusteluihin
 - Erätauko ei sovellu
 - päätöksentekohetkeen, nopeaan ideointiin, näkökulmien arvottamiseen tai väittelyyn
- > Käsitys erilaisista näkökulmista ja vaihtoehtoista, eri toimijoiden päämääristä sekä päätöksentekoon vaikuttavista näkökulmista laajenee

Erätauko käytännössä

- Erätaukoa voi käyttää erilaisissa ryhmissä ja organisaatioissa
- Erätauko-keskustelu sopii parhaiten 6-25 ihmiselle
- Keskustelun aikana pyritään istumaan kasvotusten piirissä, mutta Erätauko-keskustelu voi tapahtua myös etäyhteydellä
- Keskustelulla on ohjaaja, joka pitää huolta keskustelun rakentavasta ja tasavertaisesta ilmapiiristä
- Tukea keskusteluun saa Erätaukosäätiöltä:

<https://www.eratauko.fi/>

Kirjastojen demokratiatyökalut

- Kirjastolaki määrittää yleisten kirjastojen yhdeksi tehtäväksi aktiivisen kansalaisuuden, demokratian ja sananvapauden edistämisen
- Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeen tavoitteena oli tukea kirjastojen demokratiatehtävää ja lisätä kansalaisten ja päättäjien vuoropuhelua
- Menetelmien skaalautumisen tueksi julkaistiin Miten kirjastoista tehdään kansanvallan foorumeita käsikirja:

<https://www.sitra.fi/julkaisut/miten-kirjastoista-tehdaan-kansanvallan-foorumeita>

Esimerkkejä menetelmistä

1. Globaalista Lokaaliin –verkkotilaisuudet
 - Keskustellaan verkossa alustajan ja fasilitaattorin johdolla EU-aiheista paikallisesta näkökulmasta – miten EU näkyy minun arjessani?
1. Nuorten ja päättäjien etäkohtaamiset
 - Kirjasto organisoii nuorille aitoja kohtaamisia ja keskusteluja päättäjien kanssa.
2. Jalkautumis-kokeilut
 - Viedään keskustelu demokratiasta ja politiikasta pehmeästi, taiteen menetelmin paikkoihin mihin se ei yleensä ylety. Esim. Poliittiset pubivisat ja graffiti-työpaja.
3. WhatsApp-viesti päättäjille
 - Kirjasto perusti WhatsApp-numeron, johon erityisesti nuoret voivat laittaa ääniviestejä päättäjille

MITEN DEMOKRATIAA KOEILLAAN?

Käsikirja demokratiakokeilujen
toteuttamiseen ja osallisuuden
vahvistamiseen nopeasti
muuttuvassa maailmassa

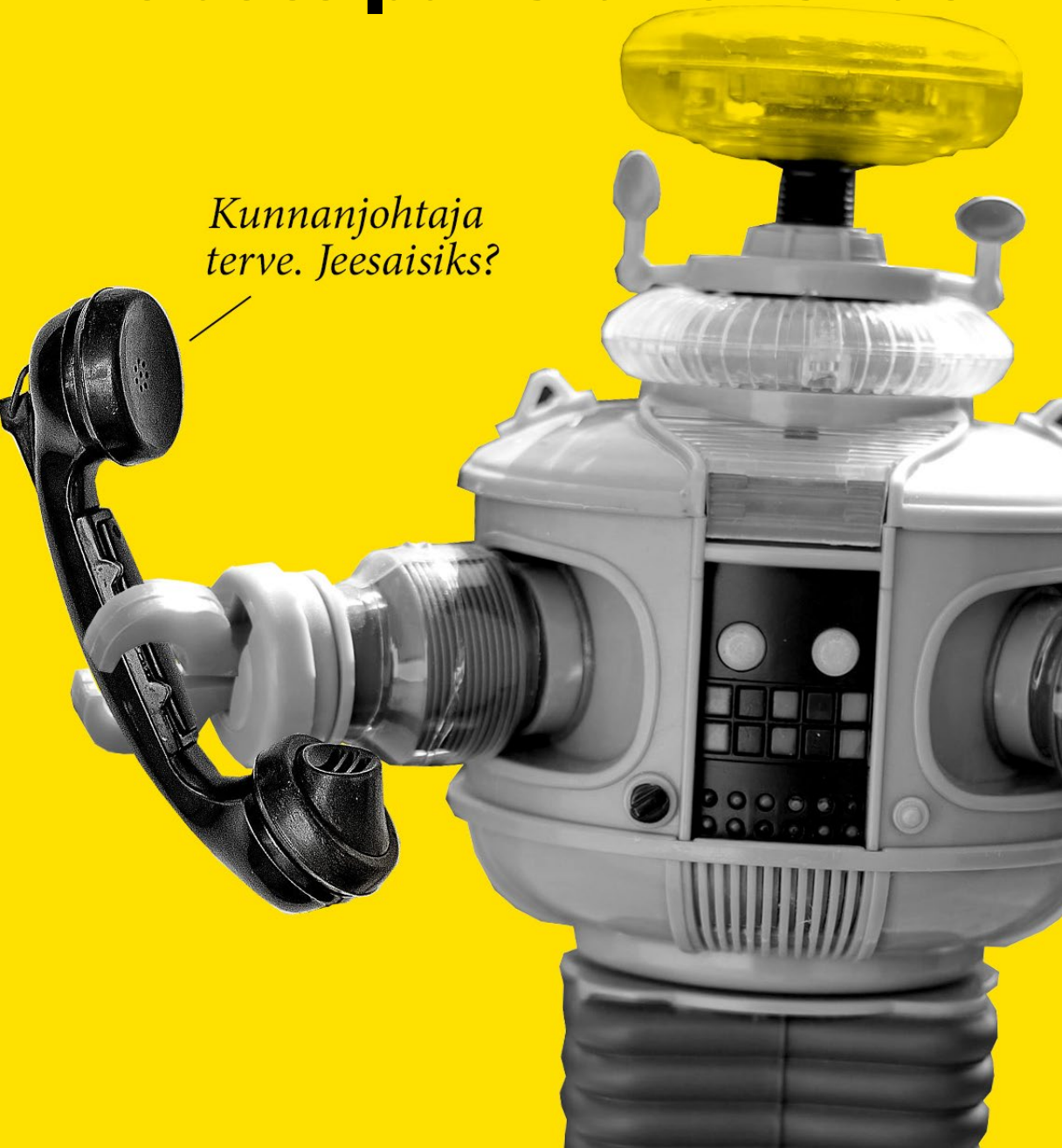

Asukkaat tarvitsevat eri tapoja osallistua ja keinoja saada äänensä kuuluviin

1. Draamallinen kansalaisraati asukkaille ja nuorille Kuhmossa
 - Voidaan vaikuttaa keskustelukulttuuriin: vaikeiden asioiden esille tuominen ja niistä keskustelu helpottuu ja vastakkaisasettelu lieventyy
 - Kokeiltu hyvinvointisuunnitelman laatimiseen
2. Varjovaltuusto maahanmuuttajille Järvenpäässä
 - Etsivä työ tulee ottaa osaksi maahanmuuttajien ja muiden ryhmien osallisuuden vahvistamista.
 - Osallistaminen tulee sisällyttää alueen toimitapojen jokaiseen vaiheeseen ja työtä tulisi pyrkiä tekemään ”meiltä meille” (vrt. “meiltä heille”).

Robottipuhelukokeilut

*Kunnanjohtaja
terve. Jeesaisiks?*

1. Osallisuuspuhelut (9 kuntaa)

- Tavoitteena luoda demokraattiselle osallistumiselle uusi menetelmä.
 - > demokratian uusi käyttöliittymä
- Kuntalaisille mahdollisuus asettaa politiikan keskustelun agenda.
- Kunta aktiivinen toimija. Kuntalaiselta ei edellytetä erityistä aktiivisuutta
- Analysoitiin tekoälyä hyödyntäen

2. Koronapuhelut (3 kuntaa)

- Tavoitteena parantaa kuntien tilannekuvaa kuntalaisistaan ja tarjota työkalun siirtyä kovista rajoitustoimista huolenpidolliseen toimintaan.
- Eksotessa kokeiltu koronaseurantaan ja rokotteiden ajanvaraukseen

Yhteisymmärrykseen tavoitteluun perustuva keskustelualusta: Polis

- Polis on avoimeen lähdekoodiin perustuva keskustelualusta johon osallistujat voivat kirjoittaa lyhyitä väitteitä tai kommentteja jotka lähetetään muille osallistujille. Muut osallistujat äänestävät näistä väitteistä

- 1) olemalla samaa mieltä
- 2) eri mieltä tai
- 3) ohittavat väitteen.

- Antaa keskustelun omistajalle mahdollisuuden osallistaa isoja määriä ihmisiä. Tällä hetkellä satoja tuhansia, tulevaisuudessa potentiaalisesti miljoonia käyttäjiä.
- Keskustelu perustuu ajatukseen siitä, että tuodaan ihmiset yhteen asioista, joista ollaan samaa mieltä eikä siihen, että kärjekkäät mielipiteet nousevat esille.
- Reaaliaikainen tilastotieteeseen ja koneoppimiseen perustuva järjestelmä, jolla voi kerätä tietoa ja analysoida sitä, mitä suuret ihmisjoukot ajattelevat asioista heidän omin sanoin.

Pysymmekö mukana muutoksessa?

Maailma muuttuu – Muutummeko mekin?

**POLITIIKAN KRIISIT OVAT
VAUHDITTANEET UUSIEN
KANSALAISSOSALLISTUMISEN
MUOTOJEN KEHITTÄMISTÄ**

Finanssikriisi: Islannin joukkoistettu perustuslakiprosessi 2010-2013

- Prosessin käynnisti kansalaisfoorumi: 950 satunnaisotannalla valittua jäsentä
- Luonnoksen kirjoittamisesta vastasi perustuslakineuvosto: 25 vaalilla valittua “tavallista” kansalaista (kokoukset lähetettiin suorana verkossa)
- Joukkoistus: mahdollisuus kommentoida luonnoksia sosiaalisessa mediassa, verkkosivuilla, sähköpostitse ja postitse
- Uudistus kaatui parlamentissa, mutta prosessi on inspiroinut kehitystyötä eri maissa, myös Islannissa (osallistuva budjetointi käynnistyi)

Finanssikriisi: Irlannin kansalaiskokoukset

- Kutsuttu koolle kolme kertaa parlamentin toimesta (2013-14, 2016-18, 2020-21)
- Kokoonpano: Hallituksen nimittämä puheenjohtaja sekä satunnaisotannalla valittu edustava kansalaisten joukko, 99 henkeä
- Käsitelleet useita kiistanalaisia arvokysymyksiä
- Tunnetuin saavutettu tulos: aborttioikeuden laajennus rauhanomaisen prosessin kautta
- Kansalaiskokouksen ehdotusten mukaisesti parlamentti vei aborttikysymyksen kansanäänestykseen, jossa selvä enemmistö äänesti laajennuksen puolesta

Keltaliivien protestit ja Ranskan suuri kansallinen debatti

- Grand Débat käynnistyi presidentti Macronin aloitteesta 2019
- Neljä suurta teemaa: verotus, julkiset palvelut, vihreä siirtymä, demokratia ja osallisuus
- Yli 10 000 kansalaiskeskustelua eri puolilla Ranskaa, 1,9 miljoonaa kommenttia digitaalisella alustalla, yli miljoona osallistujaa
- Prosessin seurauksena käynnistettiin suuri ilmastoaiheinen kansalaiskokous ja Pariisiin perustettiin pysyvä kansalaispaneeli

KUULLAANKO ERIMIELISIÄ VÄHEMMISTÖJÄ?

Kaikilla demokratian eri muodoilla on omat sisäänrakennetut mekanismit joilla valtaa jaetaan

- Puhtaasti parlamentaarisessa demokratiassa puolueen jäsenillä on enemmän valtaa kuin ei-jäsenillä
 - Suoran demokratian menetelmät suosivat aktiivisia osallistujia
- Demokratian lähtökohtana on toimijoiden yhdenvertainen osallistumisen mahdollisuus
 - Mikään yksittäinen demokratian muoto ei toteuta tätä periaatetta täysin
- Demokratian keskiössä on aina ollut kysymys siitä miten erimieliset ryhmät jotka haastavat olemassa olevia rakenteita otetaan mukaan päätöksentekoon
- Luodaan rinnakkaisia demokratian muotoja ja osallistumisen tapoja jotta kaikilla asukkailla / kansalaisilla on yhtäläinen ääni

Miksi puntaroivia malleja kannattaa ottaa käyttöön?

Asukkaat voivat auttaa poliitikkoja vaikeissa päätöksissä.

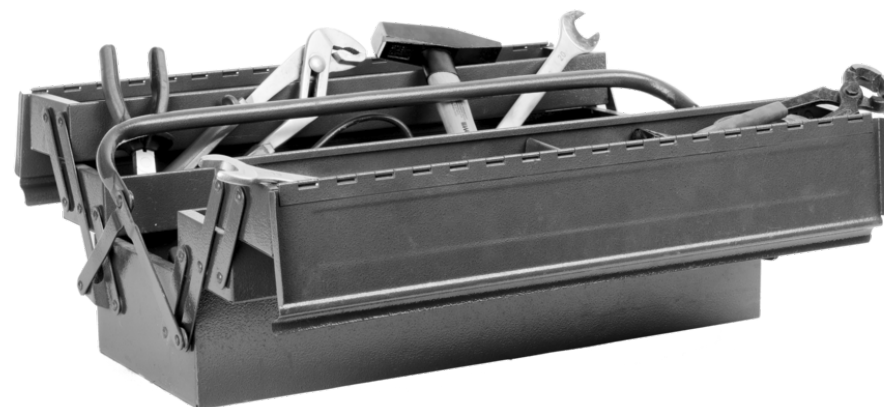
Asukkaiden osallistuminen päätöksentekoon on oikeasti vaikuttavaa.

Yleinen NÄKEMYS yleisen mielipiteen sijaan.

Satunnaisotanta lisää osallistumisen tasapuolisuutta.

Päätöksenteon avoimuus lisääntyy.

Luottamuksen politiikkaan kasvaa.

**EDELLYTTÄÄKÖ DEMOKRATIAN
KEHITTÄMINEN AINA KRIISEJÄ?**

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

Parantaako osallistuminen turvallisuutta? -paneelikeskustelu

Harri Martikainen
Kehittämisohtaja
sisäministeriö

Petra Bärlund-Hämäläinen
Hyvinvointikoordinaattori
Porvoon kaupunki

Jukka Kastikainen
Vanhempi rikoskonstaapeli
Hämeen poliisilaitos

Elina Eerola
Asiantuntija
Sitra

YLEISÖÄÄNESTYS

**Onko suomalainen demokratia
kriisissä?**

Parantaako osallistuminen turvallisuutta? -paneelikeskustelu

Harri Martikainen
Kehittämisohtaja
sisäministeriö

Petra Bärlund-Hämäläinen
Hyvinvointikoordinaattori
Porvoon kaupunki

Jukka Kastikainen
Vanhempi rikoskonstaapeli
Hämeen poliisilaitos

Elina Eerola
Asiantuntija
Sitra

YLEISÖKYSYMYS

Miten olet osallistanut asukkaita tai kollegoita yhteiseen tekemiseen?

Parantaako osallistuminen turvallisuutta? -paneelikeskustelu

Harri Martikainen
Kehittämisohtaja
sisäministeriö

Petra Bärlund-Hämäläinen
Hyvinvointikoordinaattori
Porvoon kaupunki

Jukka Kastikainen
Vanhempi rikoskonstaapeli
Hämeen poliisilaitos

Elina Eerola
Asiantuntija
Sitra

YLEISÖÄÄNESTYS

**Parantaako osallistuminen
turvallisuutta?**

Pysykö kuntademokratia kehityksen vauhdissa?
Missä piilevät kuntalaisten osallistumisen karikot?
Mitä osaamista vaativat osallistumisen uudet tavat?

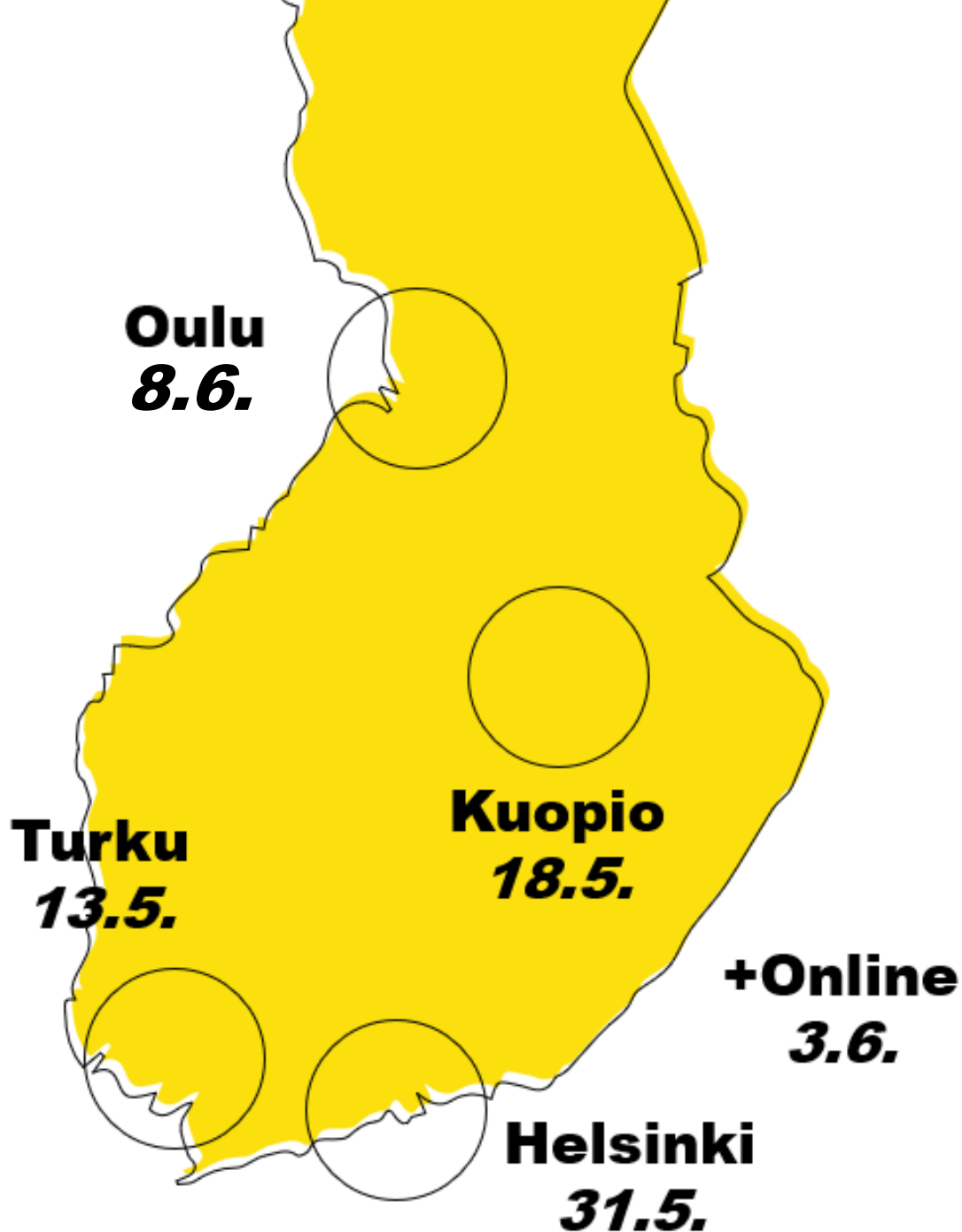
ETSITÄÄN

KUNTADEMOKRATIAN

AVAIMIA

Kutsumme kuntapäättäjiä, viranhaltijoita,
kansalaisaktiiveja, alustakehittäjiä ja muita
demokratian uudistajia mukaan
työpajasarjaan purkamaan
kuntaosallistumisen vyyhtiä.

www.sitra.fi/tapahtumat/kuntapajat

Demokratian puolustusdialogit

- Tarjoavat mahdollisuuden sekä purkaa ajatuksia vallitsevasta kriisitilasta Euroopassa että pohtia yhdessä keinoja vahvistaa demokratiaa jokaisen arjessa
- Kansalaisyhteiskunta, joka on sisältä vahva kestää paremmin myös ulkoisia hyökkäyksiä
- Demokratiakansalaisuuden vahvistaminen dialogin keinon on tähän yksi tapa

- **Dialogipäivä**
torstaina 9.6.2022
- Järjestä dialogi jollekulle kohderyhmistäsi sisäisesti tai ulkoisesti
- Levitä kutsua sidosryhmille ja haasta muut mukaan!
- Keskustelun järjestäjät saavat valmiit materiaalit, videoalustuksen ja ohjeet järjestämiseen sekä perehdytyksen

[Tule mukaan Demokratian puolustusdialogeihin 28.4. ja 9.6. - Sitra](#)
#Demokratianpuolustusdialogit
#Erätauko

**HYVÄÄ
HUOMISTA,
SUOMI!**

